

LIBER GA- LENI DE DIFFERENTIIS MORBORUM:

*In theses contractus, & publici ac solennis exerci-
tij gratiâ in inclytâ Argentoratensium
Academiâ ad disputandum propositus*

N à *2* *mon*
MELCHIORE SEBIZIO, MEDI-
CINAE DOCTORE AC PROFESSORE,
& Reipubl. Archiatro:

Respondente

GUILIELMO ARTHUSIO,
Mogno-Francofurtensi, Philomathem.

In Amphitheatro Majore
Mense Aprilis, Horis matutinis.

ARGENTORATI,
TYPIS EBERHARDI WELPERI.
ANNO M. DC. XXX,

VIRIS
GENERIS NOBILITATE, VIR-
TVTIS SPLENDORE, VARIARVM QVE
*rerum usu peritissimis, spectatissimis, maximèque
conspicuis,*

Dn. ABRAHAMO MALAPART,
Dn. SEBASTIANO DE NOVILLE,
Dn. DAVIDI MONDEGENS,
Dn. JOHANNI MERTENS,
Dn. THOMAE Braun/
Dn. JOHANNI DE FAMARS,
Dn. RULANDO von Cassel/
Dn. LEONHARDO von Enß

*Civibus ac Nego-
tiatoribus Mœno-
Francofordiensi-
bus è primis.*

*Dnn. Fautoribus, Studiorumque suorum Patronis & Benefa-
ctoribus, summâ observantiâ colendis, suspiciendis*

Librum hunc Galeni de morborum differ-
rentiis in ulteriorem sui commendatio-
nem inscribere & offert

GUILIELMUS ARTHUSIUS,
Mœno-Francofurtensis.

IN
LIBRUM GALENI DE DIFFE-
RENTIIS MORBORUM

Præfatiuncula.

Παθολογία ea est Medicinæ pars, quæ περὶ παθῶν, de affecti-
bus præter naturam, morbis scil. morborum causis, & sym-
ptomatibus, tum in genere, tum in specie verba facit. Vnde tres
illius partes constituuntur: Νοσολογία, Ἀιτιολογία, καὶ Συμπτω-
ματολογία.

Eam autem Galenus compendiosè solum & genericè perse-
cutus est libris 6. Vno, qui inscribitur, de morborum differen-
tiis: uno, qui titulum habet de morborum causis: vno, qui ἐπι-
γραφήν gerit de symptomatum differentiis: & tribus, qui à
symptomatum causis appellationem acceperunt.

Nos impræsentiarum resolvemus tantum primum: ἀνάλω-
σιν reliquorum quinque aliis συζηήσεσιν exhibituri.

Ne autem illotis, quod ajunt, manibus illius resolutionem
aggrediamur, placet paucula quedam de materiâ, formâ, ef-
ficiente & fine eius præfari: & in materiâ quidem in quâ,
subiectum in quo, h. e. argumentum & rem, quâ in tradendâ ex-
plicandâque occupatus est Galenus, patefacere. In materiâ ex
quâ, partes, ex quibus liber iste constat, exponere. In materiâ de-
nique circa quam objectum significare. In formâ, inscriptionem
perpendere, & ad quam Medicinæ partem pertineat, docere. In ef-
ficiente, Authorem indigare. In fine, utilitatem libri demon-
strare.

Argumentum quod attinet, colligitur illud partim ex cap.
1. & 5. hujus libelli, partim verò ex initio lib. de morbor. cau-
sis. Intentio enim Galeni est, καθαρῶς αἰσθῆναι τὰ ἀπλᾶ τε καὶ
πρῶτα νοσήματα, καὶ διοπεῖν στοιχεῖα τῶν ἄλλων; ἐτι δὲ καὶ τὰ ἐκ τῶν
συνθεμένα, recenseret tum prima & simplicia morborum genera,
quæ aliorum veluti elementa sunt: tum etiam illa, quæ ex his sunt
composita: eaque omnia in suas subdividere species, speciesque
singulas exemplis declarare.

Partes libri sunt duæ. I. Πρότασις est καθαρῶς αἰσθητική, quæ quibus
de rebus agendum sit, breviter indicat; & absoluitur cap. 1. Indi-
cat autem, exponendum esse, quid morbum appellemus, ut libri
intentio innotescat: docendum, quot sint ἀπλᾶ τε καὶ πρῶτα νο-
σήματα, καὶ διοπεῖν στοιχεῖα τῶν ἄλλων, primi & simplices morbi, ac
aliorum velut elementa: significandum denique, quot sint ἐκ τῶ-
ν συνθεμένα νοσήματα, morbi ex primis illis & simplicibus com-
positi. II. Est ἐργασία, tractatio ipsa, & reliquis capitibus con-
tinetur. Potest autem majoris perspicuitatis gratiâ iterum in 5.
membra subdividi. In I. Galenus morbi definitionem ex con-
trarij, ipsius scil. sanitatis, definitione investigat, & investiga-
tam nobis proponit, parte primâ capitis secundi. In II. unde
prima & summa illa morborum genera deducenda sint, monstrat;
sicque viam & rationem generalem nobis præscribit, quâ simpli-
cium morborum numerum invenire liceat: parte nimirum po-
steriore capitis 2. & capite 3. In III. genera ista morborum sim-
plicium tradit, tum ex sententiâ illorum, qui elementa rerum
ἀπαθῆ, impassibilia constituebant: tum ex opinione dogmatico-
rum & rationalium Medicorum, qui elementa ponunt, quæ possint
πάσχειν, καὶ δρᾶν εἰς ἄλλα, καὶ κεράννυσθαι δι' ὧν, pati, mutuis-
que actionibus per se tota misceri ac temperari: cap. 4. In IV. sin-
gula genera minutius concidit, magis explicat, & illustribus ex-
emplis declarat. Et primùm quidem in simplicibus similium
partium morbis hoc ipsum præstat, cap. 5. Deinde in simplicibus
dissimilium partium morbis idem facit, cap. 6. 7. 8. 9. & 10.

Ter-

Tertiò in simplicibus morbis, qui non, ut præcedentes, proprij sunt, sed utrisque partibus communes, id peragit, cap. II. In V. ad compositos utrarumque partium morbos accedit: similarium quidem cap. 12. dissimilarium verò cap. 13.

Objectum libri hujus est corpus humanum, quatenus agrum. Nam & natura, & differentia morborum in eo describuntur. At morbi faciunt, ut homo ager dicatur. Sunt enim nullius alterius corporis, quàm agri, affectiones. Objectum autem alicuius doctrinæ id statuitur, cuius vel principia, vel species, vel partes, vel affectiones & accidentia in illâ explicantur.

Inscriptio est περὶ διαφορᾶς νοσημάτων, de morborum differentia: quod idem est, ac si diceretur, de generibus & speciebus morborum. Etsi enim vox διαφορᾶς duplicem significationem habeat, quemadmodum Galenus l. 1. de differ. puls. c. ult. docet: unam communem & generalem: alteram propriam & specialem, qua observari in divisionibus solet: innuit tamen, & loco citato, & l. 1. de diff. puls. c. 2. & l. 3. de loc. aff. c. 7. & l. 4. de loc. aff. c. 2. & comm. 1. in l. Hipp. de officin. med. t. 8. & comm. 2. in eundem libr. t. 3. & comm. 3. in l. 1. epidem. t. 1. & l. 11. meth. med. c. 1. Hippocrati, aliisque Medicis in more positum fuisse, vocabula γένος, εἶδος, ἰδέας, τρόπος, & διαφορᾶς pro συνωνύμοις καὶ ἰσάδυναμτοις usurpare. Differentia enim à differendo nomen accepit, inquit Gal l. 2. de differ. puls. c. ult. At & individua, & species, & genera, & entia omnia inter se differunt. Sequitur ergò, differentiam in omnibus, & proinde etiam in morbis esse. Itaque primæ morborum differentiæ idem hic sonant, quod prima & summa eorum genera: quâ significatione etiam usus est Galenus in libris de pulsum & febrium differentiis. Differentias morborum communes & accidentales, quæ à subiecto, a tate, anni tempore, duratione, motu, eventu, causis, modo generationis & existentia, qualitatibus, aliisque rebus petuntur, Galenus hic non exponit.

Ad quam Medicinæ partem referatur liber iste, constare

potest ex θ. 2. Pertinet enim ad παθολογίαν, cuius officium est, affectus prater naturam, morbos, morbi causas & symptomata declarare, & per consequens etiam, tum suprema, tum subalterna morborum genera ac species, harumque differentias palam facere.

Authore est Claudius Galenus Pergamenus. Hoc enim I. unanimes interpretum consensus probat. II. Συμφωρία dogmatum cam iis, quae alibi de morborum generibus & speciebus dicta sunt, planum facit. III. Stylus, dicendique genus, Galeno consuetum, demonstrat. IV. Ipsiusmet Galeni testimonium confirmat. Nam in fine μικροτέχνης catalogum recenset librorum à se scriptorum, & inter illos etiam librum de morborum differentiis recenset. Libro de propriis libris c. 3. cum pro suo agnoscit. In methodo medendi sapientius illius meminit. Et hoc ipso in libro mentionem facit libelli de nominibus medicis. At enim in fine l. 2. de differ. puls. duas sese confecisse lucubrationes; alteram de nominibus Atticis; alteram de Medicis. Habuisse etiam in animo, de Ionicis aliam in lucem edere, ut quae de nominibus quaeruntur, ex illis peti possent. Allegat insuper libros de usu partium c. 8. nec non methodum medendi, & libros de morborum causis & symptomatum c. 11. quos Galeni esse, in dubium nunquam fuit vocatum.

Utilitas libri à Galeno ipso, tum in epilogo μικροτέχνης, tum l. 2. meth. med. c. 3. tum c. 12. & 13. huius libri indicatur. Scribit enim in μικροτέχνη, librū praeter ceteris à se confectis ad curandam scientiam maximè necessarium esse, qui de morborum differentiis agit. Lib. 2. de meth. med. c. 3. orat, ne quis se ad ipsam medendi methodum conferat, priusquam vel ipse per se numerum morborum inquisiverit: vel quae hac de re lib. de morb. differ. prodita sunt, curiosè inspexerit. Lib. eodem c. 2. in fine, libros de morbor. differ. de morbor. caus. de symptom. different. & causis, quasi παρὰ τὰς μεθόδους quandum methodi medendi appellat, & ne quidem medendi methodum ulli legendam suadet, priusquam in illis sit

fit exercitatus. Eorum enim lectione neglecta, futurum monet, ut Lector non modo nullum sit ex medendi methodo percepturus fructum: sed etiam temerè incusaturus, quæ inibi rectè tradita.

Constat quippe, & in confesso est apud omnes, medendum morbis esse: medicationis dogmatica & rationalis fundamenta esse indicationes: has autem, (de curatoris loquimur) à morbis, utpote indicantibus curatoris, desumi. Quare, qui genera & species morborum ignorat, quomodo quæso dogmaticè, rationabiliter, & artificiosè curabit? Continet igitur liber iste indicantia, quæ veluti specula sunt, in quibus, quid agendum in praxi, cernimus. Medendi verè methodus indicationes tradit.

THESIS I.

PRæmissis προλογούμεναις, veluti præludiis quibusdam, ad rem ipsam accedamus: & primùm definitionem morbi investigemus: ut non tantùm quid propriè morbus sit, sciamus: sed etiam genera illius eò faciliùs ac commodiùs invenire possimus. Membris
ἐπ' αὐτοῖς
πρῶτον.

2. Oportet autem definitionem morbi venari ex definitione sanitatis. Fieri enim nequit, inquit *Galenus* l. i. de dyspnœa cap. 1. & l. 2. de meth. med. c. 4. ut cognoscas id, quod est præter naturam, nisi cognoscas, quale id sit, quod secundum naturam se habet.

3. Sanitatis verò definitio acquiritur ex modo, quo omnes homines intelligunt, se valere, aut agrotare. cap. 2. huius libri.

4. Intelligunt autem id ex actionibus partium corporis. Omnes enim homines tunc se sanos existimant, cum partium corporis ministerio, ad eas, quæ in vitâ necessariae sunt actiones, sine aliquo vitio perfungi possunt. cap. 2.

5. Quod si cuiuspiam partis actio sit offensa, h. e. vel abolita, vel diminuta, vel depravata, illam agrotare arbitramur. *Ibidem.*

6. Itaque si cum sani sumus, cum partium ministerio ad actiones inculpatè obeundas utimur, sequitur, sanitatem vel esse ipsas κατὰ φύσιν ἐνεργείας, bonas singularum partium actiones: vel κατὰσκευὴν τῶν ὀργάνων, ὑφ' ᾧ ἐνεργῶμεν, constitutionem organorum, sive partium, quibus operamur. *Ibid.*

7. Si hoc, necessariò eius contrarium, morbus, aut ἐνεργείας, actionis, aut κατὰσκευῆς, constitutionis βλάβη, oblatio, erit. *Ibid.*

8. Utrum verò horum duorum pro sanitate habendum sit, inde perspicitur, quia genus semper suæ speciei inest. At bonæ actiones non semper insunt sanitati; quoniam sanitatis tempora non semper exercentur. Itaque genus esse sanitatis nequeunt. Malè ergò dicitur, sanitatem esse bonam & laudabilem partis, totiusvé corporis actionem, functionem, sive operationem. *Ibid.*

9. Quòd autem non semper actiones exerceantur, licet sanitas adsit, exemplo dormientium, aut in tenebris ac otio degentium, aut discumbentium declarari potest. Hi enim, quanquam sanitate fruuntur, sæpè tamen actiones nullas exercent, h. e. neque vident, neque audiunt, neque moventur. *Ibid.*

10. Relinquitur ergò, ὅτ' τὸ ἐνεργεῖν εἶναι τὸ ὑγιαίνειν, ἀλλὰ τὸ δύνασθαι, sanitatem non ipso actu operationis, sed potentiâ definiendâ esse. Ut autem operari queamus, κατὰσκευὴ κατὰ φύσιν, constitutio partium naturalis efficit. Sequitur igitur, in hâc consistere sanitatem. Unde & κατὰσκευὴ ista vim causæ ad operationem obtinet. *Ibid.*

11. Quid ergò sanitas est? Est naturalis partium omnium constitutio: vel, quod idem, actionum causa. Ex quo infertur, morbum esse, vel constitutionem præter naturam: vel læsæ actionis causam. Quod si antiquo uti volueris vocabulo διαθέσεως, dispositionis, idem planè dices. Sunt enim κατὰσκευὴ καὶ διάθεσις κατὰ καὶ παρὰ φύσιν synonyma. *Ibid.*

12. Ut, quæ dicta sunt hæcenus de investigatione definitionis morbi, clariora sint magisque perspicua, placet illa in hanc syllogisticam formam contrahere.

13. Definitio eius, quod est contra naturam, non potest investigari sine definitione illius, quod est secundum naturam. At morbus est quid contra naturam: sanitas quid secundum naturam: E. morbi definitio non potest investigari sine definitione sanitatis.

14. In quo autem genere est sanitas, in eodem est & morbus: quoniam contraria sunt, quæ sub eodem genere plurimum inter se dissident, teste *Galenol. 1. meth. med. cap. 7.* Atqui sanitas aut actio est, aut constitutio partium naturalis, unde actio procedit. E. morbus vel actionis, vel constitutionis partium vitium est, quod actionem impedit. Contrariorum enim contraria est ratio ac definitio.

15. Verum si sanitas actionem naturalem ac laudabilem pro genere non agnoscit, sanè neque morbus vitium actionis pro genere habebit. At prius verum est, h. e. sanitas non est ipsa partium actio bona. E. verum quoque posterius, quòd scil. morbus non sit ipsum actionis vitium, sive læsio.

16. Minor probatur: quia genus semper inest speciei. At actio non semper inest sanitati: quoniã sani sunt, qui plurimas actiones intermittunt. E. actio genus sanitatis non est.

17. Quicquid autem semper cum sanitate est conjunctum, & sine quo sanitas esse non potest, quòdque causa est actionum bonarum & laudabilium, id rectè sanitas esse dicitur. Atqui naturalis partium constitutio, actionum talium causa, semper cum sanitate conjuncta est, & sine illâ sanitas esse nequit. E. sanitas rectè dicitur *κατὰσκευή*, sive *διάθεσις πάντων τῶν μορίων κατὰ φύσιν*, *ἐνεργείας ποιητικῇ πρώτως*, constitutio, sive dispositio omnium partium naturalis, actionem immediate produciens: & contrà, morbus *κατὰσκευή* est, sive *διάθεσις παρὰ φύσιν ἐνεργείας ἐμποδιστικῇ πρώτως*,

constitutio, siue dispositio, siue affectus præter naturam actionem primò lædens: velut infra c. 7. & l. 1. de symptom. diff. c. 1. & l. 1. meth. med. c. 8. & 9. definitur.

Membrũ
ἐπεὶ σίας
secundũ.

18. Investigavimus morbi definitionem. Ordinis ratio postulat, ut numerum morborum inquiramus, & unde prima illorum genera deducenda sint, & quænam sint, demonstramus.

19. Deducenda verò, seu indaganda sunt ex modis, quibus corpora recedendo à statu naturali ad præternaturalem in actionibus edendis impediuntur. Nam toto oportet esse prima summæque morborum genera, secundum quot modos maximè universales iste recessus fieri potest. l. de diff. morb. c. 2.

20. Ut autem cognoscatur, quot modis is fieri possit, præsciendum, in quo sita sit illa διάθεσις κατὰ φύσιν ενεργείας ποιητική, quàm antea sanitatem esse diximus.

21. Scitur verò hoc ex rebus aliis. Nam quod in illis naturale est, σύμμετρον, siue moderatum est: quod præter naturam, ἀμετρον, immoderatum. Necessum igitur, etiam in homine rem sic se habere, & illam διάθεσιν, quæ κατὰ φύσιν est, quæque sanitas appellatur, συμμετρίαν quandam esse. Et contrà, διάθεσιν sanitati contrariam, ipsum scil. morbum, ἀμετρίαν: quoniam παρὰ φύσιν est. Ibid.

22. Si quæras, quarum rerum morbus sit ἀμετρία? Respondemus earum, quarum συμμετρία sanitas est: nimirum principiorum & elementorum, ex quibus homo est constitutus.

23. Sive autem principia hæc statuamus 4. esse elementa, quemadmodum Hippocrates omnesque saniores, tùm Medici, tùm Philosophi volunt: siue cum Epicuro dicamus esse ἀτόμους: siue cum Asclepiade corpuscula ἀναγμα, incomposita: breviter, principia ἀπαθή, καὶ ἀδιάσπῃ, impatibilia & indivisibilia: sanè in illorum συμμετρία posita erit sanitas: & in ἀμετρία morbus. Ibid.

24. Erunt

24. Erant igitur tot prima morborum genera, quot sunt prima genera eorum, quibus homo componitur, & in quorum *συμμετρία* sanitas consistit.

25. Cum autem compositio in corporibus animalium sit triplex: I. Partium similarium, quæ generantur ex 4. elementis. II. Partium dissimilarium, quæ constituuntur ex similaribus. III. Totius corporis, quod ex partibus hisce unitis coalescit: sequitur, in horum principiorum *συμμετρία* sanitatem positam esse: & morbum ex illorum *ἀμετρία* oriri: ac propterea corpora trifariam posse à statu naturali in præternaturalem recedere, sicque affici, ut actiones lædantur: & ob id tria esse prima ac simplicissima morborum genera. *Ibid. c. 3. & 4.*

26. Atque hunc in modum *Galenus* prima summæque morborum genera indagat. Possunt autem dicta illius majoris perspicuitatis gratiâ in hanc syllogisticam formam redigi.

27. Quot sunt modi, quibus corpora à statu naturali ad præternaturalem recedunt, & in actionibus suis impediuntur, tot sunt prima summæque morborum genera. Ratio est: quoniam morbus nil est aliud, quàm recessus à naturali statu: seu, quod idem, *κατὰσκευή*, sive *διάθεσις παρὰ φύσιν τὴν ἐνεργείαν βλάπτουσα πρῶτως*, uti dictum, & *infra cap. 7.* dicetur amplius. Attres tantum modi sunt, quibus corpora à statu naturali ad præternaturalem recedunt, suisque in actionibus impediuntur. E. Tria tantum sunt prima summæque morborum genera..

28. Minor probatur ex contrario. Nam si tres solum modi sunt, quibus sana corpora dicuntur naturaliter affecta, suasque actiones exercere possunt, sequitur, tres etiam modos esse, quibus illa à statu naturali ad præternaturalem recessisse, inque suis actionibus læsa perhibentur. At prius est verum. E. & posterius.

29. Prius probatur, hoc supposito fundamento, quod in

omnibus animalibus & plantis τὸ κατὰ Φύσιν, quod secundum naturam est, σύμμετρον sit: τὸ δὲ παρὰ Φύσιν, quod præter naturam est, ἄμετρον. Hinc sic argumentamur. Quod est κατὰ Φύσιν, σύμμετρον est: quod παρὰ Φύσιν, ἄμετρον. At sanitas est κατὰ Φύσιν: morbus παρὰ Φύσιν. E. illa est σύμμετρον quid, moderatum: hic ἄμετρον, immoderatum.

30. Jam quarum rerum sanitas est συμμετρία, earum morbus est ἀμετρία. At sanitas secundum dogmaticorum & rationalium Medicorum sententiam συμμετρία est trium tantum rerum, in quibus totius corporis compositio consistit. E. morbus trium illarum rerum ἀμετρία erit, & per consequens tria sunt πρῶτα, καὶ ἁπλᾶ νοσήματα, καὶ ὥσπερ στοιχεῖα τῶν ἄλλων.

31. Minor probatur: quia triplex reperitur in animalibus compositio. I. Partium similiarium, quæ ex elementis generantur. II. Partium dissimiliarium, quæ ex similibus, decenti conformatione, numero, magnitudine, positumque præditis, constituuntur. III. Totius corporis, quâ id ex hisce omnibus unitis coalescit.

32. Cùm igitur in horum omnium συμμετρία sanitas sita sit, sequitur, morbum in illorum ἀμετρία consistere: ac per consequens tria esse prima & simplicissima morborum genera: quorum unum versatur in ἀμετρία elementorum, quibus similes partes constant. Alterum in ἀμετρία διαπλάσεως, ἀριθμοῦ, μεγέθους καὶ συνθέσεως earundem partium similiarium, quæ dissimilares constituunt. Tertium in alicujus, aut plurium horum, quibus universum corpus uniri & coalescere debet, unionis solutione.

Membru
ἐργασίας
tertium.

33. Hæc tria prima & simplicissima morborum genera rursus subdividuntur.

34. Primum namque genus, quod consistere diximus in ἀμετρία elementorum, substantiam partium similiarium componentium, vocatur δυσκρασία νοσήδης, intemperies morbo-

morbosa, habetque species quatuor, quæ primæ sunt ac simplices: nempe intemperiem *calidam*, *frigidam*, *humidam* & *secam*. Quæ omnes in eo conveniunt, quod in omnibus aliqua qualitas sit ἀμετρεῖς, modumque excedat. *cap. 4.*

35. *Secundam genus*, quod partium est dissimilariū, nuncupatur organicum, habetque sub se species itidem quatuor, quarum tamen quælibet rursus in alias dividitur. *Primam* ἐν διαπλάσει, in conformatione: ad quam referuntur *figura*, *cavitas*, *meatus*, & *superficie* *la* *vitas* atq; *asperitas*: quando scil. instrumentum aliquod, cuiuscunque sit generis, simplicius scil. magisve compositum, in figurâ est vitiatum: aut meatum habet obstructum adstrictumve: aut cavitatem ampliolem, angustiolemve: aut superficiem lævem, quæ debebat esse aspera: vel asperam, quam lævem esse decebat. *Secundam*, ἐν ἀριθμῷ, in numero: cū in structurâ organi, vel deficit aliquid, quod haberi erat opportunum: vel abundat, quod minimè necessarium est. *Tertiam* ἐν μεγέθει, in magnitudine: cū quid aut nimium adolevit, quod minus esse decuerat: aut minus est, quod expediebat esse majus. *Quartam* ἐν συνθέσει; ἢ θέσει; ἢ πρὸς ἀλλήλα τῶν μορίων κοινωνίᾳ, in connexione & positu, sive situ: quando vel situs naturalis est variatus: vel mutata partium communicatio. Nam si pars organica rectè suo munere fungi debet, non sanè eam oportet ex qualibuscunque simplicibus particulis, neque ex numero, aut magnitudine qualibet non satis aptâ, neque ex quovis compositionis modo constare: sed conformationem habere decentem: numerum convenientem: magnitudinem justam & æquam: denique situm legitimum, & connexionem idoneam. *cap. 4.*

36 *Tertium genus* commune est partibus utrisque, similibus & dissimilibus: sive hæ ex primo, sive ex secundo, sive ex tertio, sive ex quarto organorum sint numero: h. e. sive magis, sive minùs sint compositæ: vocaturque: ἐν ᾧστέως ἢ συνεχείας λύσις, continui, sive unitatis solutio. *cap. 4.*

37. Esse vero continui solutionem morbum utrisq; partibus communem, hoc argumento probatur: Si quid commune inest omnibus secundum naturam se habentibus partibus, quod aut usum aliquem, aut actionem animalibus præstet, sequitur, eo corrupto, communem quendam morbum oboriri. At commune quid omnibus inest partibus, similaribus pariter & dissimilaribus, nimirum *unitas*, siue *continuitas*. E. eâ corruptâ solutavé communis oboritur morbus, qui dicitur ἐνώσεως καὶ συνεχείας λύσις. Quomodo autem in singulis appelletur partibus, mox edisseremus, cùm horum generum species & differentias ulterius explicaturi.

cap. 4.

Membrū
ἐργασίας
quartum.

38. Prioris autem sectæ, quæ principia ponēbat ἀπαθῆ καὶ ἀδιαίρετα, morbos non curamus. Ponit enim duo summa eorum genera in partibus similaribus: nimirum ἐνρίτητα καὶ ἐγένωσιν τῶν πόρων, ampliationem & angustationem meatuum. Utriusque autem rursus duplicem constituit differentiam. Nam angustatio duas sub se species continet: συνίζησιν τῆ σώματος εἰς αὐτὸ πανταχόθεν, corporis undique in se ipsum compressionem: & αὐτῶν τῶν πόρων ἑμφραξιν, ipsorum meatuum obstructionem. Ampliatio itidem binas: unam τῆ σώματος εἰς πᾶν μέρος ἐκτάσιν, corporis ad omnem partem extensionem: alteram αὐτῶν τῶν πόρων εἰς ἀναπέτεσιν τινὰ ἐκπύωσιν τῶν πορείων, meatuum veluti quandam expansionem, contingentem ex concursu elementorum, quæ propriè corpora appellari assueverant, cùm prima sint ac simplicia. Solliciti tantum erimus de morbis sectæ alterius, quæ principia supponit eiusmodi, quæ possunt πάσχειν, καὶ δρᾶν εἰς ἄλλα, καὶ κεράννυσθαι δι' ὅλων, pati, mutuisque inter se actionibus per se tota commisceri ac temperari.

cap. 5.

39. Morbus ergo partium similarium supremus, νοσώδης δυσκρασία dictus, differentias habet duas: *intemperiem* scil. *simplicem*, in quâ similes partes solis qualitatibus, citra alicuius

ius humoris influxum, alterantur. Vocatur à neotericis *intemperies nuda, & immaterialis*. Deinde *intemperiem cum affluxu humoris*, quando substantia quædam humida, prædictis qualitatibus imbuta, ad similes partes affluit. Appellatur vulgò *materialis*. *Ibid.*

40. Hæ intemperies ratione cognitionis nostræ inter se differunt. Posterior enim, quæ materialis est, adeò evidens est, ut neminem latere possit, præsertim si sit cum aliquo tumore conjuncta : v. g. cum erysipellate, inflammatione, œdemate, phymate, phygethlo, &c. Prior verò, quæ immaterialis, non omnibus patet, nisi cum pars affecta plurimum à statu naturali recesserit. Tunc enim facilè ab omnibus deprehenditur. *Ibid.*

41. Est verò utrâque intemperies, materialis pariter & immaterialis, quadruplex: calida, frigida, humida & sicca. *Ibid.*

42. *Calida* duplex est: totalis ac partialis. *Totalis* exemplum est febris, eaque dispositio, quæ ex adustione Solis, aut calefactione ignis contracta. *Partialis* fervor ille, qui in cruribus defatigatorum ex cursu, aut itinere, & in manibus remigantium, fodientium, aut aliud aliquid agentium, tactu percipitur. Huc pertinent tumores calidi, qui tamen intemperies sunt *μετὰ πυήσεως εἰς σώματα ὁμοιομερῆ τινος ὁρίσας*, ut *Galenus* loquitur. *Ibid.*

43. *Frigida* similiter, vel totalis est, vel partialis. *Totalis* observatur in iis, qui in frigidissimâ aëris constitutione iter faciunt. Nam plerique ex his in ipsâ viâ expirant: alij, antequam domum perveniant, ad hospitium algidi ac semianimes deferuntur. *Partialis* se offert in extremis nostri corporis partibus, quæ adeò quandòque refrigerantur, ut emortuæ decidunt. *Totalis*, sed materialis exemplum se offert aliquando in tremore & spasmi generibus, opisthotono sc. emprosthotono & tetano. *Partialis* verò in apoplexiâ, epilepsiâ, & frigidis partium tumoribus. *Ibid.*

44. *Humida* vel *leviſ* eſt atque *exigua*: vel *magna*, & *effatu digna*. Illa, non ſecus ac calida & frigida, difficulter cognoscitur: hæc facile. Eſt præterea, ut duæ priores, vel *materia- liſ*, vel *immaterialiſ*: iténique vel *totaliſ*, vel *partialiſ*. Exem- plo poſſunt eſſe illæ partes, quæ putreſcendo emoriuntur: ſuntq; adeò mucidæ, laxæ, & humidæ, ut ſi portiones ipſarū manibus contrectare tentaveris, præ nimio mucore & hu- more haud aliter, atque aqua, è digitis elabantur. Hócque non tantum obſervatur in partibus carnoſis, verum etiam in oſſibus. Quædam enim ſabuli in modum, lignis, quæ vetuſtate cariem contrahunt, ſimilia, redduntur marcida: alia veluti mucida evadunt. *Ibid.*

45. *Sicca* eadem ratio eſt. Nam & iſta vel *totaliſ* eſt, vel *partialiſ*. Inſuper aut *leviſ*, quæ *obſcura*: aut *magna*, quæ *evidens* & *manifeſta*. Denique aut *nuda*, aut *cum materia conjuncta*. *Partialiſ* exemplum ſe offert in membris quibusdam, quæ adeò ſicca ſunt, ac ſi ſale condita fumóque durata eſſent. *Totaliſ* in hec ticâ & maraſmo obſervatur. *Ibid.*

46. *Accedamus ad morbos, qui organicarum partium ſunt proprii*. Sciendum autem ante omnia, in cuiusmodi organis partes eſſe duplicis generis. Aliquam quæ eſt princeps actio- nis, quæ ab organo editur, cauſa: reliquas, quæ uſum duntaxat aliquem illi præbent. *Cap. 6.*

47. Notandum ſecundò, totius inſtrumenti actionem tum maximè ac præcipuè lædì, cum particula illa laborave- rit, quæ actionis eſt cauſa. Magnos tamen affectus reliqua- rum partium, quas uſum aliquem præbere diximus, actio- nem impedire. *Ibid.*

48. Obſervandum tertio, affectus harum partium, qui non *πρώτως, ἀμέσως*, & per ſe actionem impediunt, ſed eâ ſolum ratione, quòd primo actionis inſtrumento officiant, cauſas eſſe morborum, non morbos. Morbos autem eſſe, ſiquidem per ſe & primò, non per primum & principale or- ganum, actionem lædant. *Ibid.*

49. Qui-

49. Quibus prælibatis, statuendum, morbos organica-
rum partium esse quadruplices: eosque in διαπλάσει, ἀριθμῷ,
μεγέθει, καὶ συνθέσει consistere: quando scil. naturalis confor-
matio est mutata: aut non debitus partium numerus est ser-
vatus: aut decens earum magnitudo est variata: aut non
coherent, quemadmodum naturalis positus requirit. *Ibid.*

50. Cum enim natura nullam corporis partem frustra
formaret, sed eum in finem condiderit omnes, ut instru-
mentum totum, vel melius, vel tutius proprium exequatur
officium, necesse est, læsiones earum, quæ vel prorsus actio-
nem prohibent, vel saltem impediunt, morbos esse: quæ
verò primarium organum, quod princeps causa est actio-
nis, offendunt, morbi causas. *Ibid.*

51. Sed declaremus & exemplis illustremus morbos or-
ganicarum partium singulos. *Primus* erat ἡ κατὰ φύσιν ὑπερ-
λαγμένη διάπλασις, formatio naturalis mutata, & quidem
vel in figurâ, vel in meatibus ac cavitatibus, vel in asperita-
te ac levitate.

52. *Figura p.n. mutata*, quam Galenus κακίαν τῆς σχήμα-
τος appellat, duplex est: una σύμφυτος, *nativa*, cum pro-
tinus in utero materno figura depravatur: altera ἐπίκτητος,
adventitia, quæ homine jam edito corrupta. Hæc σχήματι
κακία observatur in βλαστοῖς, valgis, seu yacis, quorum cru-
ra in exteriorem sunt oborta partem: in ῥαχέσιν, varis, qui-
bus illa introrsum sunt curvata: in λείας ἔχουσι τὰς βάσεις, plā-
cis, qui pedes supra modum planos habent: in illis, quibus
ossa fracta figuræ suæ malè restituta sunt: in arthriticis, qui-
bus articuli suis exciderunt sedibus: in iis, quibus ὁσφρύνει κα-
τὰ τὰς διαθρώσεις, supercilia, quæ juxta articulos sunt, h. e.
processus ad sinuum ossium orbem, labrorum in modum
prominentes, & sinus profunditatem augentes, sunt disru-
pti. His quippe articuli promptè exiliunt ac dilabuntur.
Denique in illis, in quorum articulis callus plurimus ex-
crescit.

crescit. Callo namque totam cavitatem articuli, aut majorem saltem eius partem occupante, articulus difficulter movetur. Vitiata ergò figurâ, homines in motu impediuntur. Neque tantum in motu, sed etiam in actionibus aliis, si membra alia naturali figurâ sint privata. *cap. 7.*

53. *Cavitatum & meatuum* magnitudo & multitudo naturalis & partibus debita, nisi servetur, actio earum necessario læditur. Non servatur autem variis modis. I. *συμφορῇ*, coalitu, cum partes naturâ distantes conjunguntur, & conglutinantur. II. *ἐμφράξει*, obstructione, quæ fit à crassis lentisque humoribus. III. exiccatione partium, quibus meatus & cavitates concessæ. His enim siccatis, meatus redduntur angustiores, ut perspicuum est in chordis, quæ siccata in se contrahuntur. IV. *θλίψει*, compressione, quæ fit à parte circumjacente. Hac enim vicinam sibi, quæ meatum & cavitatem habet, comprimente, meatus vel angustior redditur, vel planè excluditur. V. *στενοχωρίᾳ*, constipatione, ejus causa modò est in partibus vicinis: modò in ipsamet partè affectâ: quando nimirum substantia ejus, aut est *σκληρόμενη*, indurata: aut *φλεγμαίνουσα*, inflammata: aut *σφακελίξουσα*, fiderata, sive emortua: aut *διαπυρρυσκομένη*, suppurata: aut *οἰδισκομένη*, inflata: aut *ἄλλως ὁποσὲν ἐπικύηται μέγεθος* *προσλαμβάνουσα*, quocumque modo aliam adjunctam atque adventitiam adepta magnitudinem, sive tumorem. Hic enim meatus occupans, eos aut obstruit, aut angustiores reddit. *Ibid.*

54. *Levitatis & asperitatis* causâ morbi fiunt, partiumque actiones læduntur, cum id, quod naturâ læve esse oportuerat, asperum fit: aut contrâ, quod decuerat esse asperum, læve evadit. Tales affectus sæpè cadunt in ossa, fauces, asperamque arteriam, ac propterea Medicis sunt notissimi. *Ibid.*

55. Hæc est declaratio morborum, qui fiunt in *διάσπασει*, formatione. Sequitur eorum, qui accidunt *κατὰ τὸν ἀεθμὸν*

μὲν τῶν ἀπλῶν μερίων, in numero similarium partium, ex quibus unumquodque instrumentum constat.

56. Sunt autem morbi istius duarum primarum differentiarum: *ἡ μία* in numero deficiente, ἐλλείποντός τινος μέρος, cum pars aliqua deficit: *altera* in abundante, περισσεύοντός τινος μέρος, quando pars aliqua superabundat. cap. 8.

57. Rursus utriusque differentiarum sunt aliae. Nam ex iis, quae abundant, nonnulla sunt ἐκ τῶ γενέος τῶν κατὰ φύσιν, ex genere eorum, quae secundum naturam se habent: ut sextus digitus in manu: pterygium, seu unguis in oculo: caro in naribus: in quibus haec ratio est, quod aliqua sint morbi: ut unguis. Hic enim si plurimum augeatur, visum impedit, pupillam obrenebando. At dictum cap. praecedenti, morbum illam esse διάθεσιν παρὰ φύσιν, quae βλάβη ἢ ἐμποδίζει τὴν ἐνέργειαν πρῶτως. Nonnulla morborum causarum sunt: ut excrementi carnosae, quae meatus obstruunt. Hae namque obstructionem pariunt: obstructio autem morbus est, quia πρῶτως βλάβη τὴν ἐνέργειαν. Quaedam verò ὅλα τῶ γενέος παρὰ φύσιν εἰσι, toto genere praeter naturam: ut lumbrici, ἀσκαρίδες, lapis in vesica, χαλάζιον, sive grando in oculo, suffusio, sive ὑπόχυμα, pus, acrochordones, melicerides, atheromata, steatomata, vitiligines, leprae, leucae, calli, & quaecumque in abscessibus reperiuntur. In quibus similiter, ut in praecedentibus, haec est ratio, quod quaedam morbi sunt, quae scilicet actionem πρῶτως & immediate laedunt, ut ὑπόχυμα: quaedam verò morborum causarum, quae eandem offendunt, interveniente morbo.

58. Quae partes deficiunt, vel ὅλα τελέως, plane abolitae sunt: vel ex dimidio solum praecise ac mutilatae. Ibid.

59. Accidit hic morbus hominibus, vel adhuc in utero existentibus: vel iam in lucem editis atque perfectis. Saepius enim ossa tota eximuntur e digitis, artubus, capite & costis. Nonnunquam verò & digitus aufertur, & pes, & manus ex-

trema, & tibia, & cubitus. Extrahuntur etiam venæ varicosæ, glandulæ scirrhosæ, & dentes excisi. Auffertur pariter & γαργαριών, h. e. gurgulio, sive vuula, & omentum, & præputium, & aliqua pudendorum portio, nonnunquam verò & penis integer, quemadmodum & testes. Nuper verò quidam ἐν μεγάλῳ σπασμῷ τῆ παντὸς σώματος lingua partem anteriorem morsu sibi abscidit, qui à spasmo liberatus sermonem facillè exprimere non potuit. Hujus generis sunt τὰ κολοβώματα καλούμενα, mutilationes labiorum, narium & aurium: Item carnosæ partes, quæ aut violenter avulsæ, aut putrefactæ penitus (τελέως) sunt amputatæ. Nam in hisce calamitatibus numerus partiū naturalis minimè est completus: sive una, sive duæ, sive plures partes defecerint: & sive totæ sint abolitæ τελέως: sive ὁκ μέρους, secundum quid duntaxat sublata. *Ibid.*

60. Porro in eiusmodi affectibus rursus ea ratio est, quæ erat præcedentium. Nam alij morbi sunt: alij morborum causæ: alij hoc habent peculiare, quòd respectum gerant utriusque, & morbi, & causæ. Morbi sunt, qui actionem impediunt πρώτως. Morbi causæ, quæ id faciunt ἐμμέλως, mediante morbo: quatenus partem principalem, actionis opificem, affligunt. Vuulæ affectus & morbus est, & morbi causa. Radicis enim extirpata, quia voci detrimentum adfert, morbus est: quatenus verò pectus ac pulmonem refrigerat, causa existit. *Ibid.*

61. Constat quippe ex opere de usu partium, quasdam partes actiones edere toti animali utiles: quasdam verò nihil agere, sed iis, quæ agunt, usum tantum aliquem præbere. *Ibid.*

62. Læsiones earum, quæ actiones immediatè offendunt, appellandæ sunt morbi. Læsiones illarum, quæ solum usum aliquem præbent, morborum causæ dicendæ sunt. *Ibid.*

63. Quodsi pars aliqua duplicem actionem, duplicem vè usum habuerit, ex unicâ interdum læsione, duplicem sortitur, vel morbi, vel causæ rationem. Nam si duplicem actionem eius noxa vitiauerit, duplicis etiam morbi rationem habebit. Si verò duplicem usum noxa illius subtraxerit, duplicis causæ respectum obtinebit. *Ibid.*

64. Porro observandum hîc est, morbum in deficiente numero, ad illam partem, quæ remanet ac servatur, non ad eam, quæ sublata est, referendum esse: id quod *Galenus* exemplo ablatae vuulæ, exempti dentis, linguæ ex dimidio abscissæ, ablatae portionis pudendorum, omenti, aliorumque membrorum, declarat. *Ibid.*

65. Advertendum præterea, in mutilationibus, vel aliquam duntaxat partem de instrumento sublatam esse: vel totum instrumentum remotum. Quodsi pars tantum instrumenti amputata sit, v.g. si portio linguæ, omenti, pudendorum, aut alterius alicuius partis sit dempta, morbus & numeri, & magnitudinis dici potest. Numeri quidem, respectu partium similarium, quæ defunt. Notum quippe est, in mutilationibus, arterias, venas, nervos, cutem, membranam, carnem, &c. auferri. Magnitudinis verò, respectu organi totius, quod mutilatum. Si totum organum remotum, morbus solius numeri est: quia desideratur pars, quæ adesse debebat. *Ibid.*

66. Nemini autem obscurum esse potest, utramque passionem, tum eam, quæ ad numerum, tum eam, quæ ad magnitudinem pertinet, in quantitatis prædicamento collocari. Numerus enim & magnitudo quantitatis species sunt. Quantitas namque partim est discreta, partim continua, At numerus discreta est: magnitudo continua quantitas. *Ibid.*

67. Hæc dicta sint de morbo in quantitate discretâ, sive in numero. Accedamus ad morbum in quantitate continuâ, quæ dicitur magnitudo.

68. Differt autem hoc morbi genus à præcedenti : quoniam morbus, qui pertinet ad numerum vitiatum, partis laborantis propriam ac nativam figuram corrumpit. Fieri enim non potest, ut membri figura maneat illæsa, cum numerus partium eius est corruptus. Abundante quippe, vel deficiente digito, manûs certè figura mutatur. Morbus autem in magnitudine figuram non necessariò variat. Augeri siquidem & minui potest pars p. n. salvâ manente figurâ naturali. *cap. 9.*

69. Morbus iste in magnitudine duplex est: alter *in excessu*, magnitudine p. n. auctâ: alter *in defectu*, magnitudine p. n. diminutâ. *Ibid.*

70. Uterque rursus ratione subjecti duplex est: *totalis*, qui totius est corporis: quali laborâsse dicitur *Nicomachus Smyrnaus*, cui totum corpus ad tantam increvit molem, ut loco moveri non posset. & *partialis*, qui observatur in ulceribus *ὑπερσαρξῆσιν*, in quibus caro redundat: in priapismo, in testiculis & mammis supra modum auctis: in strumis, quæsi supra modum excreverunt, magnam operationibus afferunt incommoditatem, nimirum & voci, & degluttoni, & respirationi: in encanthide, quæ immoderatum est anguli oculorum augmentum: cui opponitur *ρῶσις*, quæ eiusdem est *μείωσις*, diminutio: in *ἀτροφία* membrorum, quam aliqui *φθίσις*, tabem nominant: denique in linguæ augmento immodico. Testatur enim *Galenus*, vidisse se cujusdam linguam supra modum, absque ullo doloris sensu, auctam, ut neque œdema, neque scirrhus, neque phlegmone esse videretur. Neque enim prementi manui cedebat, ut œdema: neque sensu carebat omni, ut scirrhus: neque tamen dolore affligebatur, ut phlegmone: sed hoc ipsum, incrementum duntaxat erat, nihil particulæ substantiæ vitiatâ. *Ibid.*

71. Est quoque uterque duplex ratione temporis generationis.

tionis. Etenim partes p.n. augentur *vel in utero materno*, vel *extra illum*. In utero ipso, in prima scil. animalis formatione, tantam habere potest lingua magnitudinem, ut ad nullam oris partem deflecti possit: aut parvitatem tantam, ut omnes illius partes attingere nequeat. *Ibid.*

72. Extra uterum membra supra naturalem magnitudinem non usque adeò frequenter excrescunt: frequentius verò minuuntur & contabescunt. *Ibid.*

73. Superest ultimus organicarum partium morbus, *indicans* scil. *partium compositio*, quam *Galenus* σύνθεσις ὑπαλλκαστομένην nuncupat. Eius differentia sunt duæ: una est penes τὴν θέσιν; quando partes convenienti loco positæ non sunt: altera penes τὴν πρὸς τὰ παρακείμενα μέρη μὴ κατὰ φύσιν ὁμίλιαν, cùm vicinarum partium consensus à naturali statu evanescat. *cap. 10.*

74. Exempla morbi in positione, sive situ, sunt ἐξάρθρωσεις, dislocationes, seu luxationes perfectæ: quibus articuli suis sedibus in totum excidunt: παραρθρώσεις, luxationes imperfectæ: quibus illi tantum contorquentur, aut perversuntur, non tamen prorsus à propriâ sede exiliunt: ἐπιπλοκήλη, quâ omentum ad inferiores testiculorum tunicas descendit: ἐντεροκήλη, quâ intestina ad easdem devolvuntur. Exempla morbi in partium consensu habentur, cùm vincula, quæ partem parti colligant, sunt relaxata, aut intensa, aut disrupta. Sic enim læditur motus illius articuli, cuius vincula ita sunt affecta. Huc pertinent ἄμετροι δεσμοὶ τῆς γλώττης, immodici nexūs linguæ: quoniam illi ad sermonem explicandum & manducandū non parum officiunt. Item vinculum illius pudendi, quod semen ob meatus inversionem recto tramite in uterum muliebrem injicere nequit. Denique συμφύσεις παρὰ φύσιν, coalitus labiorum exulceratorum, palpebrarum, digitorum, sedis, & labiorum uteri. Coalescunt enim inter se partes, quæ distare ab invicem debent. *cap. 10.*

75. Hactenus de Intemperie & malâ compositione, earumque speciebus & differentiis. Reliquum id morbi genus est, quod utrisque partibus, similaribus & dissimilaribus, commune est: & in utrisque λύσις τῆς ἐνώσεως, *unionis*, si-
ve *continuitatis solutio* vocatur. *cap. 11.*

76. Illius exemplum est ἀπόσπασμα, divulsio ligamenti, vel arteriæ: quæ morbus est, & totius organi, & divulsæ particulæ. Nam utriusque soluta est continuitas. Totius quidem organi: quia partes non amplius cohærent, neque uniuntur. Divulsæ verò particulæ, h. e. ipsius ligamenti, quoniam non amplius una est: sed in duas partes divisa. *Ibid.*

77. Quodsi non ex toto divulsæ sit, sed tantum aliqua parte, non erit amplius totius instrumenti morbus; quoniam eius partes adhuc cohærent & uniuntur: sed solius partis, quæ passæ est, morbus proprius. Per accidens verò etiam partis organicæ morbus est, quia simplex aliqua illius pars laborat. *Ibid.*

78. Sortitur autem continui solutio in diversis partibus diversas appellationes. Vocatur enim in ossæ κατάγμα, *fractura*: in carnosæ ἕλκος, *ulcus*: in iisdem ῥήγμα, *ruptio*: in partibus nervosis σπᾶσμα, *convulsio*, convulsis quæ in ipsis sunt fibris: cum ex ictu aliquo violentiam patiuntur: aut subito & affatim intenduntur. Ἀποσπάσματα, i. e. avulsiones organicarum tantummodò partium proprii sunt morbi. *cap. 11.* Vide de nominibus solutæ continuitatis *l. de morb. caus. c. 11. l. 3. 4. & 6. meth. med. c. 1. l. de constit. art. c. 6. & comm. 2. in libr. de artic. r. 48.*

Membrū
ἐργασίας
quintum.

79. Hi sunt morbi utrarumque partium *simplices*. Sequuntur *compositi*, & quidem primum illi, qui similaribus accidunt partibus.

80. Cum autem dictum sit suprà, morbum partium similarium proprium appellari νοσώδη δυσκράσιαν, sciendum, sicuti

sicuti 8. simplices sunt *δυσκрасία*, 4. nude & immateriales, in quibus ipsæ solùm qualitates modum excedunt: totidémque materiales, quæ cum humore aliquo sunt conjunctæ: sic 8. etiam esse compositas: 4. nudas & immateriales: nempe calidam & humidâ: calidam & siccam: frigidam & humidam: frigidam & siccam: totidémq; materiales. *Cap. 12.*

81. Quia verò non solùm *δυσκрасία*, sed etiam *ἐνώσεις*, sive *συνεχίας λύσις* morbus est earundem similarium partium, fit, ut ipsa multis modis, tùm cum simplicibus, tùm cum compositis illarum ægritudinibus complicetur. *Ibid.*

82. Fieri enim potest, v. g. ut idem membrum uno eodémque tempore, & continui solutione, & intemperie, eâque vel simplici, vel compositâ laboret: v. g. ulcere & intemperie calidâ, frigidâ, siccâ, aut humidâ: vel ulcere & intemperie calidâ atque humidâ. *Ibid.*

83. In hoc postremo casu, quo pars similis ulcerata & inflammata præsupponitur, tripliciter naturæ modum egreditur. Nam ob ulcus patitur unitatem suarum partium. Ob inflammationem verò calidior humidiorque redditur, quàm naturalis habitus requirat. Denique ob eandem magnitudine afficitur præternaturali. Inflammatio enim tumor est, & per consequens magnitudo aucta: quæ si ad eum gradum pervenerit, ut actionem lædat, morbus censetur. Sin eam non offendat, *σύμπτωμα* tantùm καὶ πᾶθημα judicatur, quemadmodum & dolor. *Ibid.*

84. Omnes igitur partes, quæ simul exulceratæ & inflammatæ, tres necessariò ægritudines patiuntur: continui solutionem, ratione ulceris: & intemperiem duplicem: calidam scil. & humidam, ratione inflammationis. Aliquando verò & quatuor: cùm nimirum tribus hisce accedit ea, quæ est in magnitudine auctâ, & quidem tumoris p. n. causâ. Hic enim, si usq; adeò augeatur, ut propriâ ratione actionem aliquam impediat (veluti cùm in intestini Ilei phle-

gmone tumor cavitatem obstruens, facibus descensum præcludit, ut per os rejici cogantur) morbi naturam induit. *Ibid.*

85. Appellamus autem hoc loco phlegmone non φλέγμα, quendam veluti fervorem in partibus accensum: sed tumorem p. n. cum rubore, dolore ac renitentiâ conjunctum. *Ibid.*

86. Cum ulceribus quandoque complicata sunt erysipelata. Carbunculi, ἀνθρακες græcè; ita comparati sunt, ut sine ulcere nunquam reperiantur. Mediam inter erysipelata & carbunculos sortiuntur naturam herpes & cancri. Nam non semper, ut carbunculi: neque rarò, ut erysipelata: sed magnâ ex parte cum ulceribus consistunt. *Ibid.*

87. Cæterum, licet omnes huiusmodi ægritudines ulcere vacent, suapte tamen naturâ triplici ratione compositi sunt. *Unâ*, quoniam omnes ex redundante aliquo humore, vel calido, vel frigido, procreantur: à flava quidem bile erysipelas: ab atra verò cancer: à sanguine autem phlegmone: à pituitâ oedema. Nam quia cum intemperie simplici unum aliquem sibi adsciscunt humorem, idcò compositi sint necesse est. *Secundâ*, quia omnes enumerati humores, etsi formam rei humescentis præ se ferant, facultate tamen humidi non sunt. Nam bilis flava humor est calidus & siccus: sanguis calidus & humidus: pituita frigidus & humidus: melancholia frigidus & siccus. *Tertiâ*, quoniam isti tumores simul commiscentur, raròque admodum accidit, ut aliquis eorum sincerus inveniat. Etenim inflammationibus magnâ ex parte aliquid ἐρυσίπελαῖῳδες, ἢ οἰδημαῖῳδες, ἢ σκισσῶδες est admixtum. Erysipelati verò aliquid φλεγμονῶδες. ἢ οἰδημαῖῳδες, ἢ σκισσῶδες est adjunctum: eademque cæterorum tumorum p. n. est conditio. Rarò enim puri & sinceri: ut plurimum verò mixti deprehenduntur.

88. *Supersunt morbi compositi partium organicarum: quos ta-*

men

men *Galenus* non omnes commemorat, sed majoris perspicuitatis gratiâ aliquos tantum recenset. Omnes enim proponere, superfluum foret: quoniam qui simplicium morborum peritus est, & τῆς συνθέσεως τρόπος, compositis eorum modos, quibus copulari, quibus non possint, callet, is facile in particularibus se ipsum exercere poterit. *Cap. 13.*

89. Cæterum quemadmodum morbi partium similarium vel proprii sunt, ut intemperies: vel communes, ut continui solutiones: ita quoque organicæ partes & proprios habent morbos, qui consistunt ἐν διαπλάσει, ἀριθμῷ, μεγέθει καὶ συνθέσει: & communes, solutiones continui. Rursus sicut in similaribus vel proprii cum propriis, v. g. intemperies cum intemperie: vel communes cum propriis conjunguntur: e. g. continui solutio cum intemperie: sic in dissimilaribus aut proprii cum propriis, h. e. organici cum organicis: aut communes cum propriis, sive organicis componuntur. Quibus modum tertium addere licet, quo organici cum morbis partium similarium copulantur. Itémque quartum, qui omnium est syndrome: & in quo similares, organici & communes consociantur,

90. *Organici morbi si inter se copulantur*, vel bini sunt, vel trini, vel quaterni. Bini, v. g. in rheode oculi & pupillæ distentione. In illâ enim magnitudo; in hac conformatio vitatur. Trini, si duabus hisce affectionibus accesserit unguis, qui est morbus in numero. Quaterni, si iis adjungatur uveæ procidentia, qui morbus est ἐν τῇ θέσει.

91. *Organici morbi si componantur cum communibus*, qui sunt in solutâ unitate, vel singuli cum singulis componuntur: vel unus cum pluribus: v. g. unus organicus cum pluribus communibus; aut, vice versâ, unus communis cum pluribus organicis. Vel plures organici cum pluribus communibus.

92. *Idem συνθέσεως τρόποι sunt, si organici conjungantur cum morbis similaribus.* Aut enim unus cum uno: aut plures

tum pluribus : aut unus cum pluribus : v. g. unus organicus cum pluribus similaribus : aut contrà, unus similis cum pluribus organicis componitur.

93. In το συνθέσως τρόπῳ, quo concurrunt morbi omnes, similis, organicus, & communis, rursus aut par eorum est numerus, aut impar : & nunc hic, nunc ille excedit reliquos.

94. Hos συνθέσως τρόπος Galenus quidem explicitè non ponit: possunt tamen faciliè ex textu elici.

95. Explicitè solùm docet, cùm alij sint partium similarium, alij dissimilarium morbi, hique sæpè in aliquâ dissimilari parte concurrant, quinam ex iis πρώτως καὶ ἰδίως, qui δευτέρας καὶ κατὰ συμβεχλὸς tantùm dissimilarium morbi sint censendi ?

96. Conjungitur enim v. g. sæpè phlegmone cum ἐξάρθρηματι, ἢ ἐξάρθρῳσι, luxatione. At ἐξάρθρημα τὸ σύμπαν τοῦ ὀργάνου, totius organi morbus est πρώτως : phlegmone autem non πρώτως καὶ ἰδίως, illius ægritudo est : sed tantùm δευτέρας καὶ κατὰ συμβεχλὸς. Nam cùm phlegmone singularum eius partium sit morbus, fit, ut per accidens etiam totius organicæ partis morbus dicatur. Cap. 13.

97. Sic ophthalmia phlegmone est tunicae adnatae, quæ aliàs alba & conjunctiva dicitur : per accidens verò totius oculi morbus, quoniam singulas illius partes sensim occupare incipit. Ibid.

98. Contingit etiam aliquando, tres oculi concurrere morbos: ulcus & erosionem membranæ corneæ, procidentiam uvæ, & pupillæ divulsionem, sive distorsionem : quorum quilibet morbus oculi censetur: quamvis ulcus & erosio ad solam corneam : procidentia ad uveam : divulsio ad pupillam pertineat. Ibid.

99. Ut autem perspiciatur, qui morbi compositi per accidens, & qui primò ac propriè sint totius instrumenti, Galenus hoc documentum observandam monet. Aut una tan-

tum,

tum, aut plures alicuius organi partes similes laborant. Si una tantum laboret, illius morbus, sive simplex sit, sive compositus, per accidens solum totius organi morbus est. Si verò plures sint affectæ: sed unaquæque uno morbo infestetur, totius erit organi morbus compositus. Fieri enim potest, v. g. ut oculum, & unguis, & ophthalmia, & ulcus erosioq; corneæ, & uvæ proidentia, & suffusionis, h. e. concretionis lenti humoris in corneâ juxta pupillam, initium infestet. Quo in casu notum omnibus, plures concurrere morbos, diversas partes similes infestantes. At illi morbum constituunt compositum oculi totius: non obstante, quod alij aliter loquantur: & quidam affectus hosce sumant collectivè, vocentque eos σύνθετον ὀφθαλμοῦ νόσον, compositum oculi morbum: nonnulli verò distributivè illos accipiant, & non unum compositum morbum, sed πολλά νοσήματα κατὰ τὸν ὀφθαλμὸν ὑπάρχον, plures morbos, in diversis oculi partibus constitutos esse perhibeant. *Ibid.*

100. Nihil tamen referre ad veram curandî rationem inquit *Galenus*, sive ἐν σύνθετον, sive πολλά νοσήματα, μαχομένης ἰάσεως δεόμενα, unum compositum, aut plures morbos, pugnantibus indigentes mediis, esse dicantur. Quippe, sive unus compositus, sive plures esse morbi dicantur, eadem tamen communis medendi indicatio: erit nimirum eius, quod lædit, per contrarij admotionem ablatio. *Ibid.*

101. Utrorûmque enim sententiam esse probabilem, ait tum illorum, qui plures in oculo morbos esse arbitrantur: tum eorum, qui, quemadmodum unum est ὄργανον, ita & unum compositum morbum statuunt, quando nimirum, uti modò dictum, plures in eodem ὄργανῳ similes particula laboraverint. *Ibid.*

102. Sed obscuriora forsan hæc videbuntur artis tyro-nibus. Ideoque *Galenus* dogma istud, quod ex morbis compositis nonnulli πρώτως totius instrumenti sint morbi: ali-

qui verò δευτέρας solum καὶ κατὰ συμβεληκός, clarius reddere conatur.

103. Inquit autem, quemadmodum *simplicium morborum* alius quidem πρῶτως καὶ ἰδίως totius organi morbus est, veluti suffusio, quæ morbus est in numero: alius verò δευτέρας solum καὶ κατὰ συμβεληκός, ut cornæ exulceratio, quæ uni alicui parti, organum constituenti, ipsi scil. tunicæ cornæ, πρῶτως: dein per eam toti etiam organo inest: ideoque non totius oculi per se morbus est: sed κατὰ συμβεληκός: ita etiam *compositorum morborum* proprii totius sunt organi, qui complures eius partes uno eodémque tempore infestant: idque eò magis, si particulatim quis simplicium non ex accidenti, sed πρῶτως totius instrumenti morbus fuerit: ut pterygium, suffusio & rhœas, h. e. angulorum imminutio. Nam singuli horum, cum sint morbi in numero, totius instrumenti πρῶτως, sint morbi necesse est. Ex accidenti autem totius instrumenti compositi sunt morbi, qui in unâ quapiam ipsius particulâ consistunt: ut ophthalmia, quæ est membranæ adnatæ phlegmone, adeoque morbus compositus. Nam phlegmonem compositum esse morbum, ex *precedenti capite* liquet.

104. Quod si in eadem adnatâ ulcus etiam fiat, sic sanè multò magis, quàm si pars solâ laboraret phlegmone, compositum sustinere morbum dicetur. At nihilominus totus oculus composito laborare morbo, quanquam ex accidenti, censebitur.

COROLLARIA.

1. An vivens duntaxat pars corporis sit subiectum morbi? A.
2. Num rectè sanitas dicatur potentia ad agendum: morbus impotentia? N.
3. Sitné morbus modò substantia, modò quantitas, modò qualitas, modò in categoriâ ubi: omniū autem, quatenus est ἀπερίσταν, in

in predicamento relationis? Nos omnem morbum qualitatem esse asseveramus?

4. *Denturné morbi totius substantia? Dari concedimus: sed hoc in dogmate non per omnia Fernelio & Argenterio subscribimus.*

5. *Vtrum solutio continui competat etiam partibus organicis, an solis similaribus? ut Averroës voluit. Vtrisque communem esse statuimus cum Galeno.*

6. *An simplices dentur intemperies? Averroës negat: nos cum Galeno affirmamus.*

7. *An admittenda intemperies calida & humida: itémque frigida & sicca? Quidam negant: nos affirmamus.*

8. *Nunquid partes usum duntaxat habentes, non actionem exercentes, morbum patiantur? D.*

9. *An putredo perfecta & absoluta sit morbus totius substantia? N. contra Fernelium.*

10. *An extinctio caloris nativi & spiritus innati dissolutio, morbus sit totius substantia? N. contra eundem.*

11. *An sextus digitus, unguis in oculo, polypus in naribus, vermes, calculus, &c. morbi sint, necne? Ipsa harum rerum substantia morbus non est.*

F I N I S.

